

ישיבת הכתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת ויצא תשס"ז

ין שהחשיכה עיניהם של ישראל - תחילת שכחת התורה

נהרים, וכבר שולט מן הסתם היטב בשפה הארמית, והשעה היא שעת התפייסות וקירוב הדעת בין יעקב ללבן, אף על פי כן יעקב לא משנה את לשונו. כשצריך לדבר עם לבן, הוא מדבר איתו בשפה שלבן מבין, וקורא לגל "יגר שְׁהֶדוּתָא"; אבל בינו לבין עצמו ובשיחתו עם בני ביתו - "ויעקב קרא לו גַלְעָד". הוא אינו משנה את לשונו, ומקפיד לדבר רק בלשון הקדש.

דיבור בלשון הקודש משפיע קדושה

ומעשה אבות - סימן לבנים. כשבני יעקב יורדים אח"כ למצרים, למרות שבהרבה דברים היו שקועים בטומאת מצרים, בדבר הזה היו זהירים, שלא לשנות את לשונם. כשיש צורך לדבר עם הנוגשים המצרים, ודאי דברו איתם במצרית; וכשצריך לקנות במכולת של המצרים, ודאי דיברו עם המוכר במצרית. אבל בינם לבין עצמם - ישראל מדברים בלשון הקדש, לא במצרית. חז"ל מוסרים לנו, שאחד הדברים שבגללם זכו ישראל להגאל ממצרים, הוא הדבר הזה, שלא שינו את לשונם (במדב"ר כ, ט).

מהי החשיבות בדיבור בלשון הקודש, שבגלל זה נגאלנו ממצרים? החשיבות היא בזה, שע"י זה נשארה להם דבקות מסויימת בקדושה. הרי ישראל היו שקועים במצרים במ"ט שערי טומאה, וכמעט שקעו גם בשער החמישים שכבר אין שום אפשרות לחזור לקדושה למי שבא בשער זה. לכן היתה חשיבות רבה לכך שלא שינו את לשונם והקפידו לדבר בלשון הקודש המשפיעה קדושה על האדם, וע"י זה לא התרחקו לגמרי מן הקדושה.

מתי משפיעה לשון הקודש קדושה על האדם? רק אם משתמש בה לטובה - לעניני קדושה, או לעניני הרשות. לא כשמשתמש בה לדברים שליליים. הרמב"ם כותב (בפירושו המשניות עמ"ס אבות פ"א מ"ז), שישנם חסידים מאנשי תורתנו, שאינם מוכנים בסעודות מצוה לשמוע שירים בלשון לע"ז גם אם תוכנם משובח, ולעומת זאת מוכנים לשמוע שירים בלשון הקודש גם אם תוכנם שלילי. הרמב"ם מכנה גישה זו "סכלות גמורה". כי דברים משובחים, כדברי תורה חכמה ומוסר, ראויים להאמר ולהשמע גם אם הם נאמרים בלשון לע"ז (גם את פירוש המשניות עצמו כתב הרמב"ם בלשון ערבית), ולעומת זאת, דברים מגונים ופחותים, גם בלשון הקודש אין ראוי לאמרם. אדרבה! שמיעת דברים פחותים בלשון הקודש -

יעקב אבינו לא משנה את לשונו בבית לבן

התורה מספרת: "ויאמר יעקב לְאָתְיוּ, לְקַטוּ אַבְנִים. וַיִּקְחוּ אַבְנִים וַיַּעֲשׂוּ גַל, וַיֹּאכְלוּ שֵׁם עַל הַגַּל. וַיִּקְרָא לוֹ לְבָן יְגֵר שְׁהֶדוּתָא, וַיַּעֲקֹב קָרָא לוֹ גַלְעָד" (בראשית לא, מו-מז). וקשה: הרי יעקב ולבן משוחחים ביניהם כמה פעמים בפרשתנו. שיחות אלו נערכו מן הסתם בארמית, שפת המדינה של חרן. אף על פי כן, כשהתורה מספרת לנו על שיחות אלו, היא אינה מביאה את הדברים בשפה המקורית ואחר כך מתרגמת אותם ללשון הקודש, אלא מתארת את השיחה בלשון הקודש בלבד, ואנו מבינים כבר מעצמנו, שבפועל נערכה השיחה בארמית. כך גם במקומות אחרים בתורה. למשל, כשמשא ואהרן מדברים עם פרעה, ודאי שוחחו עמו במצרית [פרעה הרי לא ידע את לשון הקודש (סוטה לו, ב; רש"י בראשית ג, ו)], וכשבלק ובלעם משוחחים ביניהם, ודאי שוחחו ביניהם במואבית. [משא"כ כשהקב"ה מדבר עם אבימלך לְבָן ובלעם בחלום הלילה, יתכן שדיבר איתם בלשון הקודש - שהיא הלשון המיוחדת אצלו ית' להתגלות בה אל הנביאים (רמב"ן שמות ל, יג) - ונתן להם אפשרות חד פעמית להבין את הנאמר להם בלשון זו. אבל יתכן גם שהתגלה אליהם במדרגת התגלות נמוכה, ודיבר איתם בלשונות שלהם. בזהר מובא, שבשמות "א-להים" המופיעים בפרשות שבהן הקב"ה מדבר עם אבימלך לבן ובלעם, אין הכוונה לקב"ה עצמו, אלא למלאך הממונה אליהם, שנקרא בשם זה בשעת שליחותו (זהר ח"א קיא, ב). משמע מזה כמו האפשרות השניה שהזכרנו, שהיתה כאן התגלות במדרגה נמוכה. הפוסקים דנו באמת בעקבות כך, האם צריך הסופר הכותב ס"ת לקדש שמות אלו בקדושת השם, או לא (עי' בספר "קול יעקב" לבעל כף החיים, הלכ' ס"ת, יו"ד סי' רע"ו ס"ק מ"א וס"ק מ"ד)].

עכ"פ, כשהתורה מספרת לנו על שיחות אלו, היא אינה מביאה את הדברים בשפה המקורית, אלא מתארת את השיחה בלשון הקודש בלבד. מדוע א"כ כאן, בפרשתנו, כתבה התורה "ויקרא לו לְבָן יְגֵר שְׁהֶדוּתָא, ויעקב קרא לו גַלְעָד"? הרי "יגר שְׁהֶדוּתָא" אינו אלא "גַלְעָד" בארמית, ואם כן די היה לומר: "ויקראו לו יעקב ולבן גַלְעָד", ומזה כבר היינו מבינים מעצמנו, שיעקב קרא לגל "גַלְעָד" בלשון הקדש, ולבן קרא לו "יגר שְׁהֶדוּתָא" בארמית.

חשבתי לומר, שכנראה רצתה התורה להדגיש כאן, שגם אחרי עשרים שנה שיעקב יושב בבית לבן בארם

לאבותינו, ושראוי להתענות בהם (שם). אנו איננו צמים בדרך כלל ביום הזה, אבל בסליחות האשכנזיות לעשרה בטבת מזכירים גם את הענין הזה, שביום ח' בטבת נקבעה תענית על תרגום התורה ליונית.

למה קבעו חכמים תענית על תרגום התורה ליונית? הרי מעשה התרגום היה כרוך בנס נפלא שנעשה למתרגמים! הגמרא מספרת, שתלמי מלך מצרים (ממלכי יוון) לקח שבעים ושנים זקנים, ודרש מהם לתרגם עבורו את התורה ליונית. הוא הושיב כל אחד מהם בחדר נפרד (כדי שלא יוכלו "לתאם גרסאות" ביניהם), אבל הקב"ה נתן עצה בלבם, והסכימו כולם לדעה אחת, לתרגם את התורה בשינויים מסויימים בכמה מקומות (בגלל חששות שהיו להם, אם יתרגמו את התורה באופן מדוייק - עי' מגילה ט, א-ב). כל שבעים ושנים הזקנים הכניסו לתרגומם את אותם השינויים! לכאורה היה צריך לקבוע יום טוב על נס כזה, ששבעים ושנים זקנים כיוונו לדבר אחד בלי להתייעץ ביניהם. אבל חז"ל לא קבעו יום טוב לזכר המאורע הזה, אלא תענית! למה? מה כל כך נורא בתרגום התורה לשפה אחרת?

כנראה שהם הבינו, שתרגום התורה ליונית יגרום לכך, שיהודים היושבים במצרים או בשאר הארצות היווניות, לא יטרחו עוד ללמוד את לשון הקודש! אם התורה מתורגמת ליונית, למה לטרוח ללמוד את לשון הקודש? די לדעת את השפה היונית, שבה אפשר גם לדבר עם השכנים הגויים, וגם ללמוד את התורה (המתורגמת...). ממילא, כמה רעות עלולות לצמוח מזה: א) לשון הקודש עלולה להשתכח; ב) התורה לא תהיה נלמדת באותה הקדושה כמו שנלמדה עד עכשיו. אמנם גם תורה שנלמדת ביונית היא קדושה, אבל אין זו אותה הקדושה כמו לימוד בלשון הקודש; ג) הרבה מדרשות חז"ל לא ניתנות להבנה כאשר התורה מתורגמת ליונית, שכן הרבה מדרשות חז"ל בנויות על דקדוק הלשון, על גימטריאות, על ראשי תיבות, על חסרות ויתרות, ועל הרבה דברים אחרים שאי אפשר לתרגמם לשפה אחרת; ד) תרגום התורה ליונית עלול להוות פתח גדול להתבוללות. כשמתרגלים לדבר בשפת הגויים, נפגשים עם מושגים ורעיונות של הגויים שטבועים בשפה, ומקבלים לאט לאט את השקפת הגויים בדברים מסויימים. כמובן, זהו דבר גרוע שישראל שבדור הוא יקבלו את תרבות יוון, על זה אח"כ נלחמו החשמונאים, לסלק את תרבות יוון שקנתה לה שביתה באומה הישראלית. הסיבות הללו, הן שגרמו כנראה לחז"ל לתקן תענית על תרגום התורה ליונית.

בדורות האחרונים, אחת משיטות ה"משכילים" באירופה לשבש את בית ישראל, היתה - לתרגם את התנ"ך לגרמנית. הנימוק הרשמי היה, שעל ידי זה יתקרבו יותר יהודים לתנ"ך, שמי שאינו יודע את לשון הקודש יוכל

כותב הרמב"ם - גרועה יותר מאשר שמיעתם בלשון לעז! לפי שלשון הקודש, אין ראוי להשתמש בה אלא לעניינים נעלים, והשימוש בה לעניינים פחותים ופסולים מהווה פגיעה בקדושתה. יש מעלה להשתמש בלשון הקודש לדברים שבקדושה, או לדברי רשות. אבל לדברים פסולים, אין שום מעלה בשימוש בלשון הקודש, אלא להפך.

חלק ממצנת תלמוד תורה, היא ידיעת לשון הקודש. האברבנאל הרי כותב (בפירושו למס' אבות פ"ה מכ"א, והביאו הרמ"א ביו"ד סי' רמ"ה ס"ח), שתחילת לימוד התורה אצל קטן הוא פלימוד אותיות הא"ב של לשון הקודש. הרמב"ם כותב בענין זה מה שכתוב בגמרא (סוכה מב, א), שתחילת לימוד התורה, היא שכשמתחיל הקטן לדבר ילמדו אביו פסוק "תורה צוה לנו משה" ופסוק "שמע ישראל", ואח"כ ילמדו פסוקים נוספים, עד שלאט לאט אפשר ללמוד איתו הרבה (רמב"ם הלכ' ת"ת פ"א ה"ו). ואולם האברבנאל כותב, שתחילת לימוד התורה עם הקטן הוא בלימוד האותיות (עי' ביאור הגר"א ביו"ד שם, שנקט ששיטת הרמב"ם ושיטת האברבנאל הן שיטות שונות), כי לימוד לשון הקודש הוא בסיס ללימוד התורה. אמנם גם מי שאינו מבין לשון הקודש יכול וצריך ללמוד תורה בשפה שמבין, אבל חסר לו בידיעת התורה, כי חלק מידיעת התורה הוא ידיעת האותיות, וכל מה שחז"ל דרשו בגימטריא, בראשי תיבות, ושאר דברים שאי אפשר להבינם בלשונות אחרות.

אצלנו יש אולי חסרון בענין זה, שאיננו מלמדים את ילדינו לדבר בלשון הקודש מיד בתחילת דיבורם. אמנם מושחחים עם הילד בלשון הקודש, ובכל זאת התחלת הדיבור שלו איננה בלשון הקודש. שתי המילים הראשונות שילד לומד לומר, הן בדרך כלל 'אבא' ו'אמא', שהן מילים בארמית ולא בלשון הקודש. היה צריך ללמד כל ילד לומר 'אבי' ו'אמי', לא 'אבא' ו'אמא'. [אפשר היה ללמד זכות על מנהג העולם, אם הכוונה היתה ללמד את הילד לומר 'אבא' ו'אמא' כשלב מקדים ל'אבי' ו'אמי' - מפני שקל יותר לילד קטן לומר 'אבא' ו'אמא' מאשר 'אבי' ו'אמי' - ואח"כ כשהילד היה לומד לדבר באופן ברור יותר, היה מתחיל לומר 'אבי' ו'אמי'. אלא שבדרך כלל, עד מאה ועשרים שנה הבנים ממשיכים לומר 'אבא' ו'אמא'...]. עכ"פ, אם לא ממש בהתחלה, לפחות אח"כ צריך ללמד כל ילד לדבר בלשון הקודש. זהו מיסודות הקדושה, לדבר בלשון הקודש.

למה גזרו תענית על תרגום התורה ליונית?

עד כמה חשוב לימוד התורה בלשון הקודש, רואים מכך, שכשמתורגמה התורה ליונית - בא חושך לעולם שלשה ימים! (עי' טור ושו"ע או"ח סי' תק"פ ס"ב). חז"ל קבעו תענית על מאורע זה - ביום ח' בטבת. זהו אחד הימים הכתובים במגילת תענית, בין הימים שארעו בהם צרות

ימיו של יוסי בן יועזר, הם ימי גזירות היונים - שכן יוסי בן יועזר עצמו נהרג על קידוש השם ע"י היננים (ב"ר סה, כב). הרי שמזמן היננים התחילה שכחת התורה, אם מחמת הצרות שהביאו עלינו, אם מחמת תרגום התורה לִיְנָיִת, כפי שהסברנו לעיל.

לאחר כמה דורות, אנו שומעים כבר על מחלוקות נוספות בלתי מוכרעות. בימי שמאי והלל נוספו על מחלוקת זו עוד שלש מחלוקות נוספות שלא הצליחו להגיע בהן להכרעה, ובימי תלמידיהם של שמאי והלל - "רבו התלמידים שלא שמשו את רבותיהם כל צרכן, ורבו המחלוקות בישראל, ונעשית תורה כשתי תורות" (יר' שם, וסוטה מז, ב). חז"ל בזמנם קבעו תענית על כך שבימי בית שמאי ובית הלל נעשתה התורה כשתי תורות (ע"י שו"ע או"ח סי' תק"פ סוף ס"ב). אמנם המחלוקות הללו מרבות פילפולא דאורייתא, ע"י שכל צד מתאמץ להביא ראיה לדבריו, והצד שכנגדו צריך לסתור את הראיות (כדי שלא תהיינה קושיא על שיטתו), ובזכות זה יש לנו גם הרבה ספרים, אבל לא זו הצורה האמיתית והמלאה של התורה כפי שהיתה ממש רבנו, שידעו כל דבר בבירור.

היה יותר טוב אם היינו זוכים לכך שכל חכמי ישראל ישבו יחד בלשכת הגזית ויבררו יחד כל הלכה, ואם תשאר מחלוקת - יעמדו למניין ויכריעו כמו מי ההלכה, אם הרוב יהיה כמו הרמב"ם נעשה כמו הרמב"ם, ואם הרוב יהיה כר"ת נעשה כר"ת. אבל לא זכינו לכך, ולכן יש לנו היום תפילין של רש"י ותפילין של ר"ת, מוצאי שבת לפי ר"ת ומוצאי שבת לפי הגר"א, ובדעת ר"ת עצמו יש כמה דעות, ובדעת הגר"א יש כמה דעות, כמעט שאין דבר אחד שאין בו מחלוקת בין חכמי ישראל, ואין מצליחים להגיע להלכה ברורה. התורה נעשתה אצלנו לא רק כשתי תורות, אלא כמה תורות! בדבר הזה לא ניצחנו את יון. השפה היוונית והתרבות היוונית הביאו לכך, שגם אלה שכבר עוסקים בתורה, לא זוכים ללמוד את התורה עם אותו אור שלמדו מימות משה רבנו עד זמן היונים. אנו מקנים שנחזור למצב של האור, אבל בינתיים - המצב הוא, שכחת התורה שהביאו עלינו היונים, עדין קיימת בנו במלוא עוזה. חלק גדול מעם ישראל לא יודע תורה ולא רוצה לדעת תורה, וגם החלק הקטן שכן יודע וכן לומד, מסובך במחלוקות ובספקות לאין שיעור.

המתיונים - תוצאת הפגיעה בגיד הנשה של

יעקב

בפרשת וישלח מספרת התורה על המאבק שהיה בין יעקב לשרו של עשו. יעקב יוצא מן המאבק "והוא צלע על ירכו... כי נגע פֶּכֶף ירך יעקב בגיד הנשה" (בראשית לב, לב-ג). שָׂרוּ של עשו מצליח לפגוע במידה מסויימת ביעקב. מה משמעותה של פגיעה זו? - משמעותה של פגיעה זו היא, שָׂרוּ של עשו מצליח להכניס טומאה

ללמוד את התורה בלשון המדינה. אבל למעשה הכוונה היתה הפוכה - לא לקרב את היהודים הגרמנים לתורה, אלא לקרב את היהודים הגרמנים לגרמנית ולגוייה הגרמנים; שלא ילמדו את לשון הקדש, ועל ידי זה יתנתקו מהתורה שבעל פה, מן המשנה, מן הגמרא ומן הפוסקים, שאותם לא תרגמו ה"משכילים" לגרמנית... אח"כ רצו להנהיג גם תפילות בגרמנית. כמובן, אם מנהיגים תפילות בגרמנית, משתדלים גם שימצאו חן בעיני הגויים: מוחקים את ציון וירושלים מהתפילה (ע"י משנ"ב סי' ק"א ס"ק י"ג), מחליפים את השבת ביום ראשון, ועוד כל מיני "תיקונים" כאלו, כל אחד לפי מדרגת ההתבוללות שלו. היום כבר הגיעו לכך, שאצל הרפורמים יש ראב"אים שעורכים נישואי תערובת בין יהודים לגויים! משיאים יהודי עם שיקצע, או שייגעץ עם יהודיה, וכדי שלא תהיה אפליה חלילה, הראבאי והכומר מנהלים את הטקס יחד!... והכל התחיל מקירוב ישראל ללשון הגויים, מתרגום התורה לגרמנית!

נצחון החשמונאים על היננים - חלקי בלבד

אנו מתקרבים אל ימי החנוכה, הימים שנקבעו להלל ולהודאה לה' על הנס של נצחון החשמונאים על היוונים. מה רצו היוונים? היוונים רצו "רק" שני דברים: "להשכיחם תורתך, ולהעבירם מחוקי רצונך". "להעבירם מחוקי רצונך" - פירושו שלא יקיימו מצוות. לכן גזרו על השבת, על המילה, על ראש חודש, ועל מצוות אחרות. ו"להשכיחם תורתך" - פירושו לגרום לשכחת התורה. "יְחַשְׁבֵן [על פני תהום] (בראשית א, ב) - זו יָוֵן, שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזרותיה" (בר"ב, ד). "חֲשֵׁב" - אותיות "שכח". התורה היא אור, וכששוכחים את התורה - זהו חושך.

והנה, בעוד שפְּעִינֵן של "להעבירם מחוקי רצונך" הנצחון על יון היה מוחלט - שכן לאחר נצחון החשמונאים, כל יהודי היה יכול לשמור שבת, למול את בנו, להניח תפילין ולקיים כל מצוה שיחפוץ - הרי שפְּעִינֵן של "להשכיחם תורתך", הנצחון לא היה מוחלט. תרגום התורה ליונית נשאר, וגם שכחת התורה התגברה מימות יון. חז"ל מוסרים לנו (יר' חגיגה פ"ב ה"ב), שמימות משה רבינו עד ימות יוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים לא היתה מחלוקת בין חכמי ישראל שלא הוכרעה. התורה נלמדה בבהירות מוחלטת, וכל שאלה בהלכה שעלתה לדיון - הצליחו להגיע בה להכרעת הדין. ואולם, בימות יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן נוצרה לראשונה מחלוקת שלא הצליחו להכריע בה במשך כמה דורות - אם לסמוך על ראש קרבן שקרב ביום טוב, או לא לסמוך עליו (משנה חגיגה טז, א). הגמרא אומרת, שמחלוקת זו נתהוותה בסוף ימיו של יוסי בן יועזר, שאז נתמעטו הלבבות והתחילה שכחת התורה (תמורה טו, ב - טז, א). סוף

לאורך כל הדרך היא - להיות עם השולט. שהרי "אין עולם אלא אחד", והוא העולם הזה (כך טענו הצדוקים - ברכות נד, א), וא"כ יש להשתדל להנות בו כמה שיותר, בלי "חומרות" ואיסורים מיותרים, וא"כ הטוב ביותר הוא להתחבר עם החזקים. הם לא צדקו, כי החשמונאים נצחו את היונים, אבל השיקול שלהם היה להתחבר עם החזקים, ובוזה הם לא שינו את דעתם לאורך כל הדרך. גם כשהם מודים בתורה שבכתב (לאחר שגברו בית חשמונאי על היונים), אין זה אלא מן השפה ולחוץ, שהרי אין טעם לקיים תורה שבכתב אם אין עולם הבא לקבל בו שכר עבור זה. אלא מה? זה לא "באופנה" כעת להיות מתיון, כעת ב"אופנה" להודות בתורה, לכן הם מודים בתורה. לא שיש כאן אמונה אמיתית בתורה.

זהו החושך של יוון, שממשיך להחשיך גם אחרי נצחון חשמונאים, עד עצם היום הזה. במובן זה היה אפוא הנצחון של יוון, שהצליחה להחדיר את התרבות היוונית לתוך עם ישראל. עד היום לא חזרו כלם לתורת משה. לא רק אלה שיושבים בישיבות ונאלצים לעסוק במחלוקות של רבא ורב יוסף, ושל רש"י והרמב"ם, אלא בעיקר אותו חלק מעם ישראל שכלל אינו מוטרד מן השאלה האם הלכה כהרמב"ם או כר"ת או כחכם אחר, הם הולכים לגמרי אחרי התרבות היוונית. אנו צריכים להתפלל שנזכה לנצחון הגדול של תורה על יוון. שיבוא משיח, "וּמְלָאָהּ הָאָרֶץ דְּעָה אֶת ה'" (ישעיהו יא, ט), לא יהיו עוד עמי הארץ, לא יהיו עוד עבריינים, "כי כולם ידעו אותי לְמִקְטָנָם וְעַד גְּדֻלָּם" (ירמיהו לא, לג), במהרה בימינו, אמן.

לגופו של יעקב. מהי אותה טומאה? - כל מה שיוצא מיעקב לשלילה, מהמתיונים ועד הרפורמים והחילונים. לולא אותה פגיעה של המלאך ביעקב, לא היו בעם ישראל מתיונים וחילונים וכדו'. רק בגלל פגיעתו של המלאך אנו סובלים מן התופעות האלו.

ההופעה הראשונה של הנזק שנגרם כתוצאה מפגיעה זו, היתה בתופעת המתיונים, וכאמור - גם עם מיגורה של יוון ע"י החשמונאים, ההתיינות לא מוגרה. הרב יצחק אייזיק הלוי ז"ל, בעל "דורות הראשונים", מסביר, שהמתיונים המשיכו למעשה להתקיים גם אחרי נצחון החשמונאים על היונים. הצדוקים והבייתוסים שהתחילו להרפיע בתקופה זו, היו למעשה אותם אנשים שהיו תחילה מתיונים. אלא מה? כל זמן שיד יון היתה על העליונה, היה כדאי להם להתיון. הם עבדו לאילי יון, וזכו עבור כך לעושר וכבוד. אח"כ, כשגברה יד בית חשמונאי, לא יכלו להמשיך במעשיהם, להיות "מתיונים" ולעבוד לאילי יון, שכן החשמונאים ירדפו אותם, ובית דין יוציאו אותם להורג כעובדי עבודה זרה, על כן הם ממציאיים שיטה אחרת: תורה שבכתב כן, תורה שבעל פה לא. אח"כ בסוף ימי בית שני, כששוב מטה יד ישראל ויד רומי על העליונה, הם מתחברים לרומאים, והם מפלגת השלום עם רומי. לאורך כל אותם דורות הם מעונינים בשלטון בכבוד ובעושר, ועל כן - תלוי מי שולט: אם היוונים שולטים - הם עם היונים, אם בית חשמונאי שולטים - הם עם חשמונאי (לפחות למראית עין), ואם רומי ח"ו שולטת - הם עם רומי. אין כאן שינוי עמדה, אלא עקביות יש כאן. השיטה בה הם נוקטים